

כח מדת הבטחון אינו תלוי בזכויות, אלא כל אדם שבוטח בה', הקב"ה מושיע ומצילו מכל צער ונזק!!!

« האם כדאי האדם להינצל רק בזכות מצות קריאת שמע בלבד?!

והנה בפרשתן (כ, ג-ה) נתבאר כל סדר יציאת בני ישראל למחלמה, ואופן הכרזתו של המשוח מלחמה, ושם נאמר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֲתֶם קְרִבִים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל אֲיִבֵיכֶם (דברים כ, ג), וברש"י הביא מדבר חז"ל (סוטה מב), "אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע, כדאי אתם שיושיע אתכם". וצריך ביאור טובא, שהרי מיד בסמוך נאמר באותה פרשה מי הָאִישׁ הִירָא וְרָךְ הַלֵּבָב (שם ה) ודרשו חז"ל (שם מג.) זה המתירא מעבירות שבידו, והיינו שח בין תפילין של יד לתפילין של ראש, נמצא שבעבירה קטנה כזו כבר מסוכן הוא לעמוד במלחמה, וסותר למה שאמרו חז"ל מקודם שדי שזכותה של קריאת שמע להצילו מכל רע.

וביאר הרה"ק מקאצק זי"ע (שיח שרפי קודש סוף שופטים) כי היסוד הנצרך להצלחה וניצחון במלחמה הוא שיגשג אליה ברוב עוז ותעצומות, והעיקר שלא לפחד כלל. ואכן, הניגש למערכות המלחמה מתוך הכרה ובטחון גמור שיצליח לעמוד בקשרי המלחמה, יצליח אף אם אינו סומך אלא על זכות קריאת שמע בלבד.

וז"ל: "אם האיש חזק הוא ואמיץ לבב שמשום זכות קריאת שמע בלבד שיש בידו, השי"ת יציל אותו, וגדול בטחונו כ"כ, אז וודאי הוא כדאי להנצל, כי באמת אין לו שום יראה מפני חוזק בטחונו שבזכות קריאת שמע יציל אותו השם יתברך. אבל מי שאינו חזק בנפשו שמשום קריאת שמע בלבד יציל אותו השי"ת, והוא הירא ורך הלבב, מוכרח לחזור מעורכי המלחמה אלא אם כן הוא נקי מכל עבירות, והבן", עכ"ל.

רבינו בחי (בספרו כד הקמח אות בטחון) מבאר, חֲרַדַּת אָדָם יִתֵּן מוֹקֵשׁ (משלי כט, כה), החרדה שיחרד מן האדם הוא חטא לנפשו, ונותנות לו מוקש ומגברת האויב עליו ומקרבת הצרה אליו, כי ראוי לו לאדם שלא יירא מזרוע בשר ודם, ואין ספק כי הירא מזרוע בשר ודם זהו משפלות הנפש, והירא מן האדם הוא שוכח את השי"ת.

וזה שהנביא מזהיר על מדת הבטחון כמו שכתוב מי אֶת וְתִרְאֵי מְאֹנֹשׁ יָמוֹת וּמִבְּנֵי אָדָם חֲצִיר יִנְתֵּן (ישעיהו נא, יב), כלומר, היום כאן ומחר בקבר, וְתִשְׁכַּח ה' עֵשֶׂךָ נוֹטָה שָׁמַיִם וְיִסַּד אֶרֶץ (ישעיהו נא, יג), כלומר, בראותך הצרה קרובה ומוכנת ונבצרה ממך מזימת הצלתה ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק, כלומר, היה לך לחשוב ולהעלות על לבך כי גם פעמים רבות מצאתך כזאת וזרח אור השי"ת ונפלאותיו וכלתה שבט עברת המציק והציל אותך ברחמיו, ועל כן אין לך לירא מן האדם המכה אלא מן השי"ת, ובוֹטַח בַּה' יִשָּׁבֵב (משלי כט, כה) מן הצרה בשכר הבטחון אף על פי שהיתה הצרה ראויה לבוא עליו, עכ"ל.

« האם גם בדברים 'קטנים' צריכים בטחון...?!

רבינו יונה מבאר (מובא בילקוט שערים לרבינו יונה שער הבטחון פרק ד') על הפסוק בְּטַח אֵל ה' בְּכָל לְבָבְךָ (משלי ג, ה) בזה"ל: "בְּטַח אֵל ה' בְּכָל לְבָבְךָ, בלב שלם. שתבטח בו באמת. הנה כתיב, דַּע אֶת אֱלֹהֵי אֲבִיךָ וְעִבְדֵהוּ בְּלֵב שְׁלֵם וּבְנַפְשׁ חֲפָצָה (דברי הימים א' כח, ט), פירוש בְּלֵב שְׁלֵם, שתאמין בו אמונה

« מהו הכלי זין החזק ביותר נגד אויבים?!

כתוב בפרשה כי תצא למלחמה על אויביך כי תצא לַמִּלְחָמָה עַל אֲיִבְךָ וְרֵאִיתָ סוּס וָרֶכֶב עִם רֶב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם וְגו' (דברים כ, א), וכתב הרבינו יונה (שערי תשובה שער ג, לב), וז"ל: "הוזהרנו בזה, שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, כענין שנאמר אַךְ קָרוֹב לִירְאֵיו יִשְׁעוּ (תהלים פה, י)", עכ"ל.

ומבואר בדברי הרבינו יונה, שכתוב זה העוסק בכי תצא למלחמה, אינו נאמר רק כלפי מלחמה אלא הוא בניין אב על כל צרה שלא תבוא על האדם, שהזהיר הכתוב את האדם שלא יתיירא ולא יפחד, אלא יתמלא רוח עוז וחיזוק מתוך בטחון גמור באלוהי ישעו.

ובכלל דבריו, שבאה התורה ללמד לאדם היוצא למלחמה, כיצד יזכה אכן לנצח את אויבו, ועל כך נאמר לא תִירָא מֵהֶם, כי הבטחון הוא כלי הזין המועיל ביותר, ואין הדברים אמורים דייקא כלפי מלחמה אלא בכל צרה וצרה שלא תבוא.

וכבר מצינו ביטוי מפורש במדרש (שחר טוב תהלים לא) "כל הבוטח בשמי אני מצילו".

וכך כתב החפץ חיים זי"ע (ח"ח על נ"ך תהלים לא, ב ד"ה מה רב), וז"ל: "ודע עוד, דמידות הבטחון אינו תלוי בזכויות, שאפילו הוא אדם שאינו הגון, אלא שחיזק בטחונו בה', כח הבטחון מגן עליו, ומתחסד עמו השי"ת וכו'".

"וכן מוכח פשטיה דקרא עֵינֵי ה' אֵל יִרְאֵיו לְמִיחִלִּים לְחֹסְדוֹ, לְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשָׁם וּלְחַיֹּתָם בְּרָעַב (תהלים לג, יח-יט), ומדלא כתיב יראיו המיחלים לחסדו, משמע דתרי מיילי נינהו, ושמענו מזה, דאפילו איננו עדיין בכלל כת יראי ה', רק הוא מיחל לחסדי ה', ג"כ עין הקב"ה עליו להחיותו בו", עכ"ל.

וכך אמרו חז"ל (מנחות כט): "מאי דכתיב בְּטַח בַּה' עֵדִי עַד כִּי בִּי-ה' ה' צוֹר עוֹלָמִים (ישעיהו כו, ד) כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי הוא לו מחסה בעולם הזה ובעולם הבא", וכן כתב הרבינו יונה (בפירושו על משלי ג, ו), עה"כ בְּכָל דְרָכֶיךָ דַּעְהוּ וְהוּא יִישֵׁר אַרְחֻתֶיךָ (משלי ג, ו), וז"ל: "והוא יישר אורחותיך, שזולת שכר הביטחון שהוא גדול בשמים, תצליח במעשה ההוא שאתה עושה".

וז"ל הרה"ק הישמח ישראל זי"ע, (וישלח ה) "שכשמתבונן האדם עומק שפל מצבו, עיקר עצתו היא אמונה, להאמין בה' שכל מה שמתגבר יותר, תוקף החשכות נחוץ יותר, להשריש בלבו כח האמונה, וע"י האמונה זוכה למידת הבטחון שהוא ענף מהאמונה".

"ועיקר הבטחון הוא בשעת הצרה, כמבואר בזה"ק (ח"ב כ"ב). ואך שלפי השגת שכל אנושי אין עוד שום מזור ותרופה לתחלואי נפשו, עכ"ז יאמין ויבטח בחסד עליון ובגדלות הבורא יתברך שהוא לאין סוף ותכלית, ברוב רחמנותו יעזור גם לי השפל שבשפלים, והבוטחים בה' ובישועתו לא יבושו משרם, וכן דוד המלך ע"ה אמר בְּבִטְחֵי אֵל אֲבוֹשָׁה (תהלים כה, ב), ובאמונה ובטחון הוא ממתיק הכל ומהפך לרחמים רבים", עכ"ל.

קימת ולא מסופקת, וכן פירוש בְּכַל לִבְךָ (משלי ט), שתבטח בו באמת ובלבב שלם, ולא יכנס בבטחונך ספק.

וְאֵל בִּינְתָךְ אֵל תִּשְׁעַן (משלי ט), שלימות הבטחון שיבטח אדם בשם ולא יבטח באדם, ולא גם בכח עצמו ועוצם ידו, ולא בשכלו ותבונתו, ועל כן אמר, וְאֵל בִּינְתָךְ אֵל תִּשְׁעַן.

וּמַפְנֵי כִי רַבִּים יִשְׁגּוּ לַבְּטוּחַ בְּבִינָתָם, הזהיר על זה יותר מן הבטחון בעושר ובגבורה. והשנית, כי הבטחון בבניה כולל אותם, כי לא יבטח אדם בעושר ובגבורה ולא בזולתם, עד שיראה מבינתו כי יש לבטוח בהם, על כן הזהיר ואמר וְאֵל בִּינְתָךְ אֵל תִּשְׁעַן. והענין, כאשר יראה לך בשכלך ותבונתך, כי המעשה אשר תעשה יצליח על דרך עצת לבך ותחבולות אשר תחשוב, אל תבטח על זה, כי הכל תלוי בידי שמים, שנאמר מְשִׁיב חַכְמִים אָחוֹר וְדֹעֲתָם יִסְכַּל (ישעיה מד, כה), רְבוֹת מַחְשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְעֵצַת ה' הִיא תְקוּם (משלי יט, כא), אִם ה' לֹא יִבְנֶה בֵּית שׁוֹא עִמְלוֹ בּוֹנֵיו בּוֹ גּוֹ' (תהלים קכז, א), ונאמר כי כל מעשנו הבל, ונאמר כִּי לֹא לְקַלִּים הַמְרוֹץ גּוֹ' (קהלת ט, יא), ונאמר לְאָדָם מַעְרָכִי לֵב וּמָה' מַעֲנֶה לְשׁוֹן (משלי טז, א), הנה כי גם מענה לשון איננו ביד האדם, אף כי הפועל.

וּמַמְשִׁיךְ שֵׁם בְּבִיאוֹר דְּבָרֵי הַפְּסוּקִים כְּדֹלֵהֶן: בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ גּוֹ' (משלי ג, ו), בכל פועל אשר תבקש לעשות, זכור את השם וקוה אליו להצליח בו, ותלה בו בטחונך, והשב אליו לבך כי אין הפועל בידך.

וְהוֹסִיף הַמְקַרָּא הַזֶּה עַל מַה שֶּׁאֵמַר שֶׁחָלָה בְּטוּחַ אֵל ה' בְּכָל לִבְךָ (שם), כי יש מי שבוטח בה' יתברך בכלל, ומאמין כי הכל בידי שמים ובוטח בו, ולא יבטח באדם ולא בכוחו ושכלו, אך לא ישיב ענין הבטחון אל לבו בפרטים, ר"ל, בכל מעשה אשר יעשה. על כן אמר בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ פִּירוּשׁ, בכל פרטי מעשיך, בכל דרך ופעולה זכרהו, והשב אל לבך כי אין לך כח ויכולת בפועל ההוא, ואיננו בידך רק ביד השם, ותלה בו תקותך וצפיייתך לחסד השם, ובענין הזה אמר דוד ע"ה, קִיּוּתִי ה' קִיּוּתָהּ נִפְשִׁי (תהלים קל, ה), וזה הענין נכבד מאוד, וע"י ההרגל הזה תקבל הנפש המתאות אל הבטחון.

וּדְעֵה, כי יש אנשים שעניניהם אל השם במעשה גדול, כמו אם יבקשו לפרש בים לסחורה או לצאת בשיירה, ובמעשה קטן לא יזכרו את השם, מפני שהפועל קל בעיניהם וברור לדעתם כי יעלה בידם, או מפני שלא יגיעם הפסד מרובה אם יבטל המעשה ההוא ולא יעלה בידם. על כן אמר בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ, בדבר גדול או קטן, כי אחר שכל הפעולות תלויות ביד השם, וכל ההצלחות בחסדו, חייב אדם לזכרו בכל מעשיו, כי אם יצלח המעשה בידו, והוא לא זכר בו את השם ולא נשא עינו בו אל השם, הנה קצר בחוק העבודה, גם יתן אל לבו כי שכר הבטחון ותקוה אל השם להצלחת הפועל, גדול יותר מאד מתועלת הפועל עצמו.

וּכְּנִי יִכְלֹל בְּמַה שֶׁאֵמַר בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ, בין מלאכת הרשות בין מלאכת מצוה, כאשר ארז"ל (סנהדרין כו:): מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה.

וְהוּא יִישֵׁר אַרְחֻתֶיךָ (שם), זולתי שכר הבטחון אשר הוא גדול מעל שמים, תצליח במעשה ההוא אשר זכרת בו את השם וכי אין הפועל ברשותך, עכלה"ק של הרבינו יונה.

« הָאֵם כְּדַאי הָאָדָם לְהִינָצֵל רַק בְּזָכוֹת מִצְוֹת קְרִיאַת שְׁמַע בְּלִבְדָּ? »

בַּסֵּפֶר הַמַּסְפִּיק לְעוֹבְדֵי ה' (לרבי אברהם בן הרמב"ם. שער הבטחון דף קס"ב), כתב בזה"ל: "ולכן כל אימת שהוא בוטח במקור ישועה אחר, מבלעדי ה' יתעלה אין אותו האיש נקרא בוטח בה' להשיג מבוקשו, ולכן אומרים אנו, אם האדם מחפש מבוקשו ממקום אחר זולתו יתברך, כגון מי שמבקשהו

מבשר ודם וסומך עליו בלבד ולא על עזרת ה' יתעלה ועשותו שהלזו היא נשמע לו, אין אותו האיש בוטח בה' יתעלה להשגת מבוקשו", עכ"ל.

וּבְדָף ק"ג מביא דברי מאביו הרמב"ם: "אמר אַרְוֵר הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשֵׁם בְּשׂוֹר זְרַעוֹ, וּמִן ה' יִסְוֵר לְבוֹ (ירמיהו יז, ה), כי לולא המיילים יסור לבו, היו כלולים בקללה זו רוב בני אדם ואפילו כמעט כולם, כי הבן בוטח על אביו והאשה על בעלה והשותף על שותפו וכדומה, ואילו הקללה נוגעת אך ורק למי שמצמצם בטחונו על בלעדי ה' יתעלה, ולא למי שבוטח בפנימיותו בה' יתעלה, ורק נעזר בבני אדם או משתמש באמצעיים רגילים", עכ"ל.

הַשִּׁל"ה הַק' (שער האותיות אמת ואמונה אות יד), כותב "בכלל דביקות האמונה, שיאמר על כל פעולה שרוצה לעשות, אפילו לזמן קרוב, אעשה זאת אם ירצה ה', הן שיהיה דבר גדול או דבר קטן. וסימנך עֵצַת ה' הִיא (משלי יט, כא) ראשי תיבות א"ם ירצה ה'שם ואז תקום, ואי"ה מקום כבודו", עכ"ל.

« כִּשְׁהָאָדָם בּוֹטַח בַּה', מוֹצֵא אֶת הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה בַּהֲשַׁתְּדֻלוֹת!! »

וּמַצִּינּוּ דבר נפלא בספר יוסף אומץ (להגאון רבי יוסף יוזפא זלה"ה ראש הדיינים בפראנקפורט, פרק הבטחון), שלא רק שאין שום חסרון להיות נעזר בידי אנשים בדרך הטבע, אם בתוך תוכו מאמין שרק הקב"ה יכול לעזור לו ולהושיעו, אלא דוקא ע"י בטחון מקבל האדם שלוות הנפש, כדי שיוכל לעסוק בהשתדלות הנכונה שבאמצעותה יסובב הקב"ה את ישועותו.

וּז"ל: "באיזה אופן נצטוונו על מדת הבטחון שהוא שורש גדול לאמונתנו, הרי בשבתנו על סיר הבשר ושותים מזרקי יין ולא נגעה בנו יד ה', כלום יהיה לנו שכר בהבטחתנו, הלא לזה אין נכון לקרותו בוטח, רק עיקר מדת הבטחון הוא בבוא כשואה פחדנו, ואף על פי כן אנו בוטחין ברחמי שמים שיהפוך כרגע מספדנו למחול זהו הַבְּטִיחַ בַּה' אֲשֶׁר חֶסֶד יִסְוֹבְבֵנוּ (תהלים לב, י), מצד שכר בטחונו."

וְגַם בדרך הטבע, כי כשהאדם בצרה גדולה דרך האדם שדאגת צרתו תבלבל מחשבתו עד שאין לו לב להשכיל ולהבין מה לעשות לבטל הצרה, אכן הבוטח בעומק לבבו שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס), נשאר לבבו בריא כאולם בכל הדאגות והבהלות הגדולות שעוברים עליו, כי לבו נכון ובוטח בדין אמת שופט צדק אשר לו הגדולה והגבורה לעשות כרצונו בכל הברואים שאפשר שמתוך צרה גדולה ימצא פדות והרווחה כהרף עין."

וְאֵף אִם ח"ו תתגבר עליו הצרה שאי אפשר לו בשום פנים לינצל ממנה, הלא יאמין באמונה שלימה שניצול על ידי כן מכמה עונשי גיהנם שהיו ראויים לו לכפרת פשע, ועל ידי צרה הקטנה בעולם הזה החולף והאובד, יהיה שמחת עולם על ראשו בעולם המקוים הנצחי, ועל ידי בטחונו באופן זה מעומק לבבו נמצא לבו חזק לפנות אנה ואנה למצוא צרי ותרופה למכת דאגתו מבלי שתטרידהו דאגתו לבלבל מחשבתו, ואז יוכל לעשות פעולות בדרך הטבע שיועיל בטחונו בהקב"ה להסיר מעליו הצרה אשר דאגתו עליה."

וּבִזְבָּה פ"י את מה שאמר דוד המלך ע"ה קְנֵה אֵל ה', חֶזֶק וַיֵּאֱמָץ לִבְךָ וְקָנָה אֵל ה' (תהלים כז, יד), וז"ל: "שהמקרא הזה תמוה במאוד, שהוא כפול ומשולש ומרובע, וכוונת המקרא הוא כך, קוה אל ה', ואז ויאמץ לבך, רצונו לומר יהיה לבך חזק בלי טירדא מטרדת אותך, ואז תוכל למצוא עזר ותרופה ליגונך ועצבונו, ואז קוה אל ה' רצונו לומר יהיה תקוותך ובטחונך תקוה שלימה שיועילך בטחונך. וזה שסיים וקוה אל ה', רצונו לומר שתקוהך תועילך", עכ"ל.

*"...יש אנשים
שעניניהם אל השם
במעשה גדול, כמו אם
יבקשו לפרש בים
לסחורה או לצאת
בשיירה, ובמעשה קטן
לא יזכרו את השם,
מפני שהפועל קל
בעיניהם וברור
לדעתם כי יעלה בידם,
או מפני שלא יגיעם
הפסד מרובה אם
יבטל המעשה ההוא
ולא יעלה בידם..."*